

МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 005.591.6

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2024-2-14>

Большая О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогічної майстерності та
менеджменту імені І. А. Зязюна
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0543-5196>

Bolshaia Oksana

Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Pedagogical Mastery and
Management named after I. A. Zyazyun
Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙ

INNOVATIVE MANAGEMENT AS A BASIS FOR ENTERPRISES' DEVELOPMENT

Стаття досліджує теоретичні основи функціонування інноваційного менеджменту в організаціях різних видів економічної діяльності. Сучасний розвиток національної економіки повністю спрямований на використання інновацій, що є основою успішного функціонування організацій. Виготовлення та розповсюдження продукції чи надання певних послуг є неможливою без правильно організованої інноваційної роботи менеджменту. За умов ринкової економіки ефективний розвиток організацій на тривалий термін можливий лише за умови впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Без гнучкого управління інноваціями, які є рушійною силою цього розвитку, неможлива довготривала стабільність ефективного функціонування. Інноваційний менеджмент є основою розвитку організації та отримання прибутків від інноваційної діяльності на основі впровадження принципово нових методів управління персоналом та організацією в цілому і складається із виконання визначених завдань: розробки та впровадження єдиної науково-технічної та інноваційної політики організації, створення та впровадження у практичну діяльність інноваційних проєктів із повним забезпеченням професійними кадрами, фінансами та новітнім матеріально-технічним обладнанням. Правильний вибір інноваційного напрямку та вчасне впровадження інноваційних можливостей для мінімізації ризиків є основним завданням у діяльності сучасного менеджера. Стратегія управління інноваціями є частиною загальної стратегії управління розвитком підприємства чи установи, а процес вибору та оцінка інноваційних стратегій є головними завданнями для забезпечення довготривалого розвитку підприємства. Дослідження функціонування інноваційного менеджменту є надзвичайно важливим для сучасної економіки, сприяє розширенню теоретичних знань та практичних навичок у сфері управління інноваціями, що є сприятливим фактором для підвищення конкурентоспроможності та стійкого розвитку організацій.

Ключові слова: інноваційний менеджмент, інноваційний розвиток, інновації, підприємство, економіка.

The article examines the theoretical foundations of the functioning of innovative management in organizations of various types of economic activity. The modern development of the national economy is fully aimed at the use of innovations, which are the basis of the successful functioning of organizations. Production and distribution of products or provision of certain services is impossible without properly organized innovative management work. Under the conditions of a market economy, the effective development of organizations for a long time is possible only if the achievements of scientific and technical progress are implemented. Without flexible management of innovations, which are the driving force of this development, long-term stability of effective functioning is impossible. Innovative management is the basis of the development of the organization and obtaining profits from innovative activities

based on the implementation of fundamentally new methods of managing personnel and the organization as a whole and consists of the implementation of defined tasks: development and implementation of a unified scientific, technical and innovative policy of the organization, creation and implementation of innovative projects with full provision of professional personnel, finances and the latest material and technical equipment. The correct choice of innovative direction and timely implementation of innovative opportunities to minimize risks is the main task in the activity of a modern manager. The innovation management strategy is part of the overall development management strategy of the enterprise or institution, and the selection process and evaluation of innovation strategies are the main tasks for ensuring the long-term development of the enterprise. The study of the functioning of innovation management is extremely important for the modern economy, contributes to the expansion of theoretical knowledge and practical skills in the field of innovation management, which is a favorable factor for increasing the competitiveness and sustainable development of organizations.

Key words: *innovative management, innovative development, innovations, enterprise, economy.*

Постановка проблеми. У часи стрімкого розвитку технологій і глобальної конкуренції інноваційний менеджмент стає ключовим фактором успішності організацій. Інноваційне управління є вирішальним фактором у забезпеченні конкурентоспроможності, підвищенні ефективності та стійкості бізнесу. Впровадження принципів та механізмів інноваційного менеджменту дозволяє організаціям швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, впроваджувати нові технології та підходи, створювати унікальні продукти і послуги, а головне бути конкурентоспроможними на ринку. Вивчення стану інноваційного менеджменту як елемента професійної діяльності значною мірою спрямоване на визначення головних цілей інноваційного розвитку для різних організаційних структур. Основою інноваційного менеджменту є розробка та впровадження інновацій в організації задля забезпечення інноваційного процесу необхідними ресурсами, а саме: інвестиційні, інформаційні, людські, фінансові, матеріально-технічні, що є критично важливими для успішної роботи та розвитку організації.

Інноваційний менеджмент є основою розвитку організації та отримання прибутків від інноваційної діяльності на основі впровадження принципово нових методів управління персоналом та організацією в цілому і складається із виконання визначених завдань: розробки та впровадження єдиної науково-технічної та інноваційної політики організації, створення та впровадження у практичну діяльність інноваційних проектів із повним забезпеченням професійними кадрами, фінансами та новітнім матеріально-технічним обладнанням.

Впровадження інноваційного менеджменту на підприємствах та в установах України є надзвичайно важливим фактором, який підвищує конкурентоспроможність організацій на національному та міжнародному ринках та допомагає в процесі адаптації до викликів сучасності. Актуальним завданням для розвитку національної економіки є процес формування у сучасних менеджерів системи інноваційного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведення аналізу науково-методологічної літератури, показує, що окремі питання розвитку національної економіки, розвитку інноваційних технологій, використання інноваційних механізмів управління організаціями досліджували такі відомі вчені: Долженко Т., Лігоненко Л., Никончук В., Кня-

зевич А., Мешко Н., Гудзь О., Гейер Г., Грибіненко О., Варналій З., Геєць В., Базилевич В., Бажал Ю., Кириленко В., Ольвінська Ю., П'ятницька Г., Григоренко О., Гавловська Н., але питання щодо вивчення інноваційного менеджменту та його значення для розвитку організації потребують подальшого дослідження.

Мета статті. Розгляд поняття «Інноваційний менеджмент», проведення дослідження процесу впровадження та функціонування інноваційного менеджменту в усіх організаціях різних видів економічної діяльності, як важливого фактору зростання економіки України.

Виклад основних результатів дослідження. Зміст категорії «інноваційний менеджмент» розкривається щонайменше в трьох аспектах:

1) сфера управління та економіки, яка досліджує управління інноваційними процесами і їх ресурсне забезпечення;

2) вид професійної діяльності, спрямованої на досягнення усіх визначених цілей інноваційного розвитку організацій шляхом ефективного управління ресурсами для реалізації інноваційних процесів;

3) спеціальність, що передбачає освітньо-професійну підготовку кадрів з інноваційного управління [1].

Суб'єктами управління в інноваційному менеджменті можуть бути керівники та спеціалісти різних рівнів, а об'єктом є управління різними інноваційними процесами, що відбуваються у сфері досліджень та розробок, що є основою інноваційної діяльності організацій. До завдань управління інноваційною діяльністю входять: розробка та впровадження загальної інноваційної політики; контроль за створенням і впровадженням нових продуктів; фінансове та матеріальне забезпечення інноваційних проектів; формування команд, що займаються реалізацією інноваційних проектів; проведення аналізу інноваційного потенціалу; дослідження, оцінка та прогнозування ринкових умов; створення та впровадження стратегічних інноваційних систем; постійне вдосконалення організаційних структур управління. Інноваційний менеджмент, подібно до інших систем, характеризується такими особливостями: взаємозв'язок і взаємодія всіх компонентів системи; цілісність, послідовність і синхронність у часі; відповідність місії та цілям організації; адаптивність і гнучкість до змін зовнішнього середовища; незалежність

елементів організаційної структури від управлінських функцій; багатофункціональність та багатоаспектність, що виражені у здатності до переналаштування, переорієнтації та оновлення у відповідь на зміни зовнішнього середовища [2].

Інноваційний менеджмент, як система управління, складається з двох основних ланок або підсистем: керуючої підсистеми (суб'єкта управління) та керованої підсистеми (об'єкта управління). Взаємодія між суб'єктом і об'єктом управління відбувається через обмін інформацією, що створює безпосередньо процес управління, тобто процес розробки і реалізації управлінських дій суб'єкта управління на об'єкт управління. Механізм управлінського впливу включає збір, обробку і передачу необхідної інформації та прийняття відповідних рішень [3].

Інноваційний менеджмент – це система, у якій всі фактори взаємодіють задля досягнення та підтримки необхідного рівня життєздатності та конкурентоспроможності організації за допомогою управління інноваційними процесами. Інноваційний процес стає можливим коли відбувається процеси створення, освоєння, поширення і застосування інновацій. Інноваційний менеджмент є процесом розробки та впровадження нових продуктів чи послуг. Інновація – це процес створення, поширення і застосування нововведень, які сприяють підвищенню результативності роботи організації для задоволення конкретних потреб. Інновації можуть стосуватися як продуктів і послуг, так і способів їх виробництва. Це поняття охоплює також будь-які модернізації, що забезпечують економію витрат або створюють передумови для такої економії. Нововведення є впровадженням нових ідей, які з часом набувають форми продукту, послуги або кардинально нового виробничого процесу [4].

Інноваційний менеджмент як система управління інноваціями створює певну ієрархічну організаційну структуру, яка складається із спеціалізованих підрозділів управління, керівників різних рівнів, що наділені повноваженнями для прийняття та реалізації відповідних управлінських рішень і несуть повну відповідальність за отримані результати. Інноваційний менеджмент набуває інституціонального значення, що включає в себе структурне оформлення сфери та системи управління інноваціями. Це передбачає існування спеціального інституту менеджерів, що наділені повноваженнями приймати рішення та відповідати за результати інноваційної діяльності. З цієї точки зору, інноваційний менеджмент слід розглядати як систему управління, яка активно впливає на підприємницьку діяльність, розвиток інноваційної, інвестиційної, соціально-економічної та політичної діяльності як окремих організацій, так і країни в цілому [5].

Інноваційний менеджмент як система являє собою сукупність формальних і неформальних правил, норм, принципів, ціннісних орієнтирів, методів, організаційних форм, зв'язків та економічних відносин, що регулюють різні аспекти ін-

новаційної діяльності. Інноваційний менеджмент, як будь-яка інша система, має свої властивості: взаємозв'язок і взаємодія всіх компонентів системи; цілісність, узгодженість та синхронність у часі; відповідність меті та визначеним цілям організації; адаптивність та гнучкість відповідно до змін середовища; наявність автономності елементів організаційної структури та функцій управління; багатофункціональність і багатоаспектність, що проявляється через здатність до переналаштування, переорієнтації та оновлення відповідно до змін середовища [6].

Економічні показники є основними критеріями ефективності інноваційних процесів, які визначають приріст економічного доходу у порівнянні із витратами. Прибуток і дохідність інновацій не є кінцевою метою, а слугують важливою умовою та результатом здійснення інноваційної діяльності.

Функціональною метою інноваційної політики є забезпечення та підтримка економічної стійкості підприємства як цілісної економічної системи в умовах постійних трансформаційних процесів на ринку та в економіці. Досягти цієї мети можна шляхом:

- підвищення інноваційної активності через впровадження сучасного техніко-технологічного забезпечення в ключових бізнес-процесах;

- адаптації до змін з набуттям нових компетенцій і конкурентних переваг;

- підтримки ефективності інноваційної діяльності та раціонального використання інноваційного потенціалу, що є передумовою для створення унікальних конкурентних цінностей для споживачів у поєднанні з їхньою вартістю;

- диверсифікації ризиків за напрямками діяльності та рівнями управління, функціональними стратегіями з використанням здатності оптимізувати ризики через оперативне переміщення ресурсів до «безпечних» місць при виникненні загроз, що можуть реалізуватися, для своєчасної адаптації [7].

Функціонування інноваційного менеджменту базується на використанні сучасних методів: факторного аналізу, функціонально-вартісного та економіко-математичного.

За допомогою факторного аналізу відбувається визначення ступеня впливу деяких факторів на ефективність системи, яку потрібно дослідити, цей метод визначає певну кількість факторів, що повною мірою б забезпечували процес впровадження перспективного інноваційного проекту та сприяли вирішенню комплексних завдань, що виникають перед підприємством чи установою. Завдяки функціонально-вартісний методу враховується вплив собівартості продукції на загальну вартість інноваційного продукту. Економіко-математичний метод використовується при виборі оптимального варіанта управлінського рішення для ефективного впливу на діяльність підприємства чи установи. За допомогою даного методу можна визначати ступінь критичності [8].

Важливим елементом інноваційного менеджменту є сучасні методи управління персоналом за допомогою інструментів, що засновані на індивідуальних особливостях, інтелектуальних здібностях та потенціалі кожного працівника. Застосування традиційних методів управління давно застаріли, хоча іноді їх використання все ще необхідне. Інноваційна система управління персоналом є гнучкою системою, яка враховує потреби співробітників, які здатні повністю розробляти, впроваджувати та використовувати інновації. Отже, передумовами для інноваційного розвитку є наявність експертів, які здатні створювати нові ідеї. Лише в умовах розвиненого і конкурентоспроможного ринкового середовища всі принципи інноваційного розвитку та управління можуть бути реалізовані. Інноваційна підсистема в управлінні персоналом передбачає створення взаємозв'язків та розподіл завдань між працівниками, зайнятими інноваційною діяльністю на підприємстві. Вона також включає періодичне або безперервне тестування фактичних результатів інноваційної діяльності порівняно з прогнозами. Метою цієї підсистеми є розробка спеціальних інструментальних і технологічних знань про те, як діяти на основі наукового підходу у певних обставинах для досягнення успішного інноваційного проекту. Це передбачає організацію інноваційної діяльності з урахуванням зарубіжного досвіду та технологій спільної роботи, які можуть бути інтегровані в інноваційні процеси в організації [9].

Висновки. Інноваційний менеджмент надає можливість організаціям досягати значних успіхів у процесі створення та реалізації продуктів та послуг, бізнес-проектів, що є гарантією стабільного економічного майбутнього. Інноваційний менеджер є професіоналом, що має певний склад характеру, швидко засвоює нові знання та корисний досвід, компетентний та багатогранний у вирішенні питань, здатний до впровадження кардинально нового продукту чи послуги, спроможний згенерувати нову ідею та ініціювати практичне її здійснення долаючи різного роду перепони. Інноваційний менеджмент у загальному вигляді є складним механізмом функціонування керуючої системи, що створює сприятливі умови та можливості для розвитку інноваційного процесу та інноваційної діяльності, забезпечуючи досягнення ефективних результатів. Як вид діяльності та процес прийняття управлінських рішень, інноваційний менеджмент включає в себе сукупність процедур, що формують загальну схему управління інноваційним процесом. Ця сукупність складається з відповідних функцій управління, кожна з яких поділяється на окремі види роботи (етапи), які пов'язані із багатогранною діяльністю підприємства та виконуються у певній послідовності.

Бібліографічний список:

1. Ковбасюк Ю. Інноваційний менеджмент. URL: https://e-pidruchniki.com/book/20_derjavne_upravlinnya_tom_2160 (дата звернення 01.05.2024).
2. Яремчук С. Інноваційний менеджмент у міжнародному бізнесі. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/172/160> (дата звернення 01.05.2024).
3. Воржакова Ю. Інноваційний менеджмент. URL: <https://comsys.kpi.ua/katalog/files/innovaciyniy-menedjment-navchalno-metdichniy-posibnik-1.pdf> (дата звернення 04.05.2024).
4. Заїка Ю. Інноваційний менеджмент підприємств в антикризових умовах. URL: <https://isg-journal.com/isjmef/article/download/188/114> (дата звернення 02.05.2024).
5. Микитюк П. Інноваційний менеджмент. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36441/3/%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D1%82%D1%8E%D0%BA%20%281%29.pdf> (дата звернення 03.05.2024).
6. Алейнікова О. Інноваційний та інвестиційний менеджмент. URL: <http://surl.li/unnr1> (дата звернення 07.05.2024).
7. Литвин Н. Інноваційне управління формуванням стратегічних орієнтирів конкурентних переваг. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-1_0-pages-303_309.pdf (дата звернення 12.05.2024).
8. Близнюк А. Сучасні методи управління підприємством. URL: <http://etk.khadi.kharkov.ua/article/view/277764/272527> (дата звернення 23.05.2024).
9. Погребняк А. Інноваційне управління персоналом як фактор підвищення ефективності діяльності підприємства. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/issue/view/7925> (дата звернення 19.05.2024).

References:

1. Kovbasyuk Yu. Innovative management. Available at: https://e-pidruchniki.com/book/20_derjavne_upravlinnya_tom_2 (accessed May 1, 2024).
2. Yaremchuk S. Innovative management in international business. Available at: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/172/160> (accessed May 1, 2024).
3. Vorzhakova Yu. Innovative management. Available at: <https://comsys.kpi.ua/katalog/files/innovaciyniy-menedjment-navchalno-metdichniy-posibnik-1.pdf> (accessed May 4, 2024).
4. Zaika Yu. Innovative management of enterprises in anti-crisis conditions. Available at: <https://isg-journal.com/isjmef/article/download/188/114> (accessed May 2, 2024).
5. Mykytyuk P. Innovative management. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36441/3/%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D1%82%D1%8E%D0%BA%20%281%29.pdf> (accessed May 3, 2024).
6. Aleynikova O. Innovative and investment management. Available at: <http://surl.li/unnr1> (accessed May 7, 2024).
7. Lytvyn N. Innovative management of the formation of strategic guidelines of competitive advantages. Available at: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-1_0-pages-303_309.pdf (accessed May 12, 2024).
8. Blyznyuk A. Modern methods of enterprise management. Available at: <http://etk.khadi.kharkov.ua/article/view/277764/272527> (accessed May 23, 2024).
9. Pogrebnyak A. Innovative personnel management as a factor in increasing the efficiency of the enterprise. Available at: <http://ape.fmm.kpi.ua/issue/view/7925> (accessed May 19, 2024).